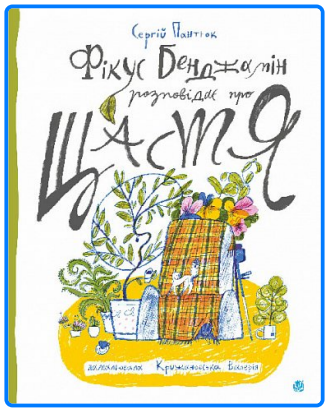

Фікус Бенджамін розповідає про щастя

Сергій Пантюк

Вікова категорія: 6-9 років (Молодші школярі)

Про твір

Коли вдома немає людей — це аж ніяк не означає, що вдома немає нікого. Адже залишаються вони, наші домашні улюбленці й киснетворці — кімнатні рослини. А ще є той, хто зазвичай дуже не любить показуватися ані нам, ані їм — домовичок…
За звичайних обставин ці три світи — людей, рослин і домовичка — існують хоч і в одному домі, а проте ніби в паралельних вимірах, які ніколи не взаємодіють. Та коли приходить війна і настає час страшних випробувань для всіх, тоді старенький фікус Бенджамін першим зважується порушити давні забобони й упередження — і відкритися до спілкування з іншими світами…
Навдивовижу світла і щемка повість-казка відомого письменника і сержанта ЗСУ Сергія Пантюка «Фікус Бенджамін розповідає про щастя» — це історія про те, як у нашому, здавалося б, буденному житті часів війни сповна розкриваються справжні цінності та вічні істини.

Експертні методичні поради

Працюючи з повістю, вкажіть дітям на художні засоби, якими письменник делікатно й правдиво відтворює війну. **Метафоризація та «очуднення»**. Розповідь від імені Фікуса Бенджаміна дає змогу зосередитися на антилюдській суті війни (вона — те, що протиприродне життю, росту та цвітінню, «задуха»). Подана через сприйняття рослини, війна втрачає свою жахну конкретику та набуває міфологічних рис. **Дистанціювання та «пунктирність» у зображенні** (війна змальовується як те, що відбувається «десь там», але постійно вривається у дім звуками, телефонними дзвінками, розмовами тощо) наголошує психологічний стан героїв: їхнє життя — це передусім розлука та очікування і складається воно з коротких «пунктирів» спокою між тривогами. **Контраст між «зовні» (війна) та «всередині» (дім)** побудований на протиставленні досяжного для сприйняття кімнатними рослинами замкнутого простору квартири, де панує любов, і «світу за межами», де зазнають каліцтва і гинуть друзі (як ось Юрко). Цим образом дому-фортеці автор наголошує, що навіть коли навколо війна, людина має тримати свій «внутрішній фронт», плекати свій сад (буквально і переносно) та здатність до порозуміння й розвитку.

— Наталя Марченко (2026 р.)

Наголосіть дітям, що письменик показує нам, що під час війни дружба стає єдиною формою безпеки: ми виживаємо лише тому, що навколо є друзі — люди, рослини і навіть невидимі домовички. Можна запропонувати вправу «Слова-родичі»: виписати з тексту слова з коренем «друг» (друг, дружний, подружитися, друзяки) та створити висовлювання з ними про себе й оточення. Або запитайте дітей, чому Фікус називає Ромчика «другом», а не «господарем», та яка різниця між цими словами.

— Наталя Марченко (2026 р.)

Простежте з дітьми, які саме художні задуми автора дає змогу реалізувати такий вибір наратора. **Погляд зі сторони.** Фікус сприймає людей як «двостовбурових істот», які існують у «паралельному вимірі». Завдяки цьому читачі мають змогу побачити звичні речі (побут, емоції, війну) через призму нерозуміння, що змушує задуматися над їхньою справжньою суттю. **Символ стійкості та незламності.** Рослина за своєю природою "укорінена". В умовах війни, коли люди змушені тікати або втрачають опору, фікус залишається на місці, зберігаючи пам'ять дому. Його незмінна присутність контрастує з хаосом війни та додає певності, спокою. **Єднання світів.** Автор наголошує, що війна — це час «страшних випробувань для всіх», який руйнує кордони між світами людей, рослин і домовичків. Фікус Бенджамін першим наважується «порушити давні забобони» і почати спілкування, що символізує необхідність взаємопідтримки всього живого. **Розкриття вічних цінностей.** Розмови фікуса з Ромчиком засвідчують, що навіть рослини можуть відчувати красу, сум і біль. Це підсилює гуманістичний посил твору: життя у будь-яких його проявах є найвищою цінністю.

— Наталя Марченко (2026 р.)

Працюючи з дітьми над складною для дитячого сприйняття фразою Добрика про суть смерті (а вона **—** одна з найглибших у повісті), проясніть авторську ідею про те, що померлі не зникають, а переходять у «третій світ». Це допомагає знизити рівень тривоги, замінюючи остаточну порожнечу ідеєю «іншого місця», де близькі продовжують існувати. Для воцерковлених дітей варто наголосити, що ця модель не суперечить їхній вірі, але говорить про те саме мовою казки.
Так само слова Домовичка про те, що померлі продовжують «про вас думати» і навіть «через мене — ще й піклуватися» суголосні ідеї «ангела-охоронця» та створюють у дітей відчуття захищеності. Власне, і сам Домовичок у повісті виступає і містком між світами, і помічником, засвідчуючи читачеві, що навіть у найскладніші часи поруч є сили, які допомагають вистояти.

— Наталя Марченко (2026 р.)

Хоча ілюстраторка уникає натуралізму, варто уникати фіксації на «каліцтві». Зверніть увагу на те, як зображений хлопчик. Він не виглядає нещасним або неприємним. Це допоможе дітям сприймати інклюзію природно: Ромчик — це просто Ромчик, який любить читати книжки своїм рослинам і живе на повну. Під час роботи з книжкою краще привернути увагу дітей до виявлення емоцій через колір (запитайте: «Якого кольору в ілюстраціях найбільше? Чому люди зображені не яскравими кольорами, як ось рослини чи кошеня? Що відчуває Фікус, коли світить сонце?» тощо). Або ж запропонуйте знайти на малюнках Домовичка Добрика. Це не лише розважить, а й навчить дітей бути уважними до деталей.

— Наталя Марченко (2026 р.)

Запитання для обговорення з дітьми

- Яка подія в книзі була найнесподіванішою?
- Якби ви були художником, яку обкладинку ви б намалювали для цієї книги?
- Яку емоцію викликає у вас головний герой?

Дивіться медіа: буктрейлери та відео-відгуки на сторінці книги.

Скануйте для переходу